

tuma. Hasznos, hiszen tükröt tart a XX. századi Szentes elé azzal, hogy számba veszi, kiket becsült meg a város díszpolgári ranggal. Sajátos is, hiszen nem egyszerűen adattár vagy életrajzi lexikon, de illusztratív „olvasókönyve”, szöveggyűjteménye Szentes város 1881–2007 közötti értéktudatának, önszemléletének, önbecsülésének. Annak is megbízható tükre, hogy az oly különböző korszakokban – a dualizmus korától a Horthy-korszakon és a szocializmus éráján át a rendszerváltozást követő évekig – miként becsülte meg jeles polgárait, szülőiteit a város. Tükre annak is, mely korban ki és miért volt elismerésre méltó. És ha az érdeklődő, lapozgató mindezen eltűnődik – már nem is helyismerettel foglalkozik, hanem a nemzet XX. századi történelmének dokumentumai fölött gondolkodik. Ilyen értelemben is, no meg metodikai szempontból is gondolatébresztő könyv a *Szentes város díszpolgárai 1881–2007*.

(Labádi Lajos: Szentes város díszpolgárai 1881–2007. Szentes, 2008. Szentes Város Önkormányzata, 280 p.)

Mezey László Miklós

A „Kettős kötődésű emberek” antológiája

„*Könyvtár, bölcselők, toll, szabadpalc...!*” Tatár Sándor Vörösmarty bordalára célzó „kordala” nosztalgikusan emlegeti, és elégikus–satirikus modorban hasonlítja össze a könyvek társaságában, lázas olvasásban eltöltött évek emlékét a mai klánharcok, a „morzsaharc”, a laptop szellemi sivatagával. Az ellentétben több van, mint két korszak minősítő szembeállítás, a fölkészülés izgalma és a beérkezés kiábrándultsága közötti különbség tudatosítása. A könyvtár a kiküzdött műveltséget jelképezi, mellőzése vagy pótlékokkal való helyettesítése szellemi szegényedést jelez, a henyesség, a kiüresedés veszélyére figyelmeztet.

Mezey László Miklós ötletes és hiánypótló összeállítása eszünkbe villantja, hány kitűnő irodalmár, művész és tudós töltötte vagy tölti polgári életét, prózaiban szólva, munkaidejét a könyvek és a könyvolvasók társaságában. Találomra kiragadott példaként utalok Várkonyi Nándorra, Csorba Győzőre, F. Csanak Dórára, Fodor Andrásra vagy Bertók Lászlóra és sok más nagyszerű társukra, akiket könyvtári hivatásuk és beavatottságuk saját életművük felépítésében és mások szakavatott támogatásában is magasra lendített. Csaknem minden olvasónak megvan a személyes emlékezetben őrzött képe a művelt, ügyes, sokoldalúan művelt könyvtárosról.

A *Madártávlat* című antológia olyan kettős kötődésű emberek szellemi portréját mutatja be, akik a könyvtárosi tevékenységgel szerves szimbiózisban irodalmi munkásságot is folytatnak, vállalják alkotói ambíciójukat és a publikálással járó nyilvános megmérettetést. A szerzők betűrendben követik egymást a jól áttekinthető szerkezetű, tipográfiaiailag is gondosan megtervezett kötetben. A névsor

méltó a megörökítésre: Debreczeny György, Dusa Lajos, Fábíán Zita, Gacsályi József, Gutai István, Handó Péterné Galajda Judit, Isztray Botond, Jurcza Tünde, Kabai Gábor, Koncz Károly, Kőszegfalvi Ferenc, Kürti Kovács Sándor, Márton Gyöngyvér, Mezey András, Mogyorósi Erika, H. Molnár Katalin, Reisz László, Rékasy Ildikó, Somkuti Gabriella, Székely Sándor, Tatár Sándor, Varga Róbert, Várady Eszter, Várkonyi Veronika, Villányi Rózsa, Vörös Klára.

A tömör és visszafogott *Bevezetés* szerzője Bakos Klára, a Magyar Könyvtárosok Egyesületének elnöke. Megtudjuk tőle, hogy a kötet megjelenésének gondolatát egy 2005-ben meghirdetett pályázatra beérkezett munkák kiválósága és sokasága érlelte meg és formálta cselekvéssé. Az elnök asszony szerénységén és tartózkodásán átüt az indokolt öröm és büszkeség: „*Hetvenhárom éves fennállása alatt civil szervezetünk először ad ki irodalmi antológiát, így (...) ebben a műfajban 'elsőkötetes' kiadó. (...) Fontosnak tartjuk megmutatni: művészeti ágakban alkotással jelenlevők is vagyunk.*” A nem-könyvtáros olvasó is osztozik ebben az önértetben, meg az antológia íróit és lehetséges utódaikat illető jókívánságokban.

A könyvtáros írókat-költőket bemutató fejezetek két részből állnak: esszéisztikus önéletrajzi bemutatkozásból, és az életműre utaló néhány versből vagy kisprózából. Előfordul, hogy az életrajz ragad meg inkább frappáns szellemességével, máskor a szépirodalmi szövegek bizonyulnak hatásosabbaknak és emlékeztetesebbeknek. Becslésem szerint az átlagéletkor 45 és 60 év közé esik, elvértve akad fiatalabb, illetőleg nyugdíjas korú szerző. Tanulmányaik és mostani munkahelyük szerint széles spektrumban helyezkednek el. Többen dolgoznak városban, mint falun, gyermekkönyvtárosok váltakoznak tudományos kutatókkal, könyvkölcsönzők és tájékoztató referensek muzeológussal és részidőben irodalmat oktató tanárral. Vannak, akik műfordítanak, bibliográfiát készítenek, esetleg filmforgatókönyvet vagy drámát írnak, hely- és művelődéstörténeti kutatást végeznek. Humán szakos példaadó tanáraikat emlegetik; a filológia és a hittudomány, az egyháztörténet, a pszichológia, a filozófia és a szociológia beavatottjai akadnak köztük. Részletes felsorolás nélkül is bizonyos, hogy az alkotó könyvtárosok a magyar értelmiség legmagasabb rétegéhez tartoznak, a honi közművelődés nélkülözhetetlen tényezői.

Nehezebb egyöntetű véleményt formálni a kötet szépirodalmi részéről, esztétikai értékéről. Mezey László Miklós megbízható minőségérzékkel válogatott, sok jó írást szemelt ki, és még a kevésbé sikeresek között sem akadnak szemet szúróan elhibázottak. A válogatás szükségszerűen tükrözi a közízlést, fölillant valamit, amihez az író és az olvasó alkalmazkodik, vagy eltérni akar tőle. Egyetértünk a bevezető sorokban már idézett Tatár Sándor ironikus bírálatával: „*A kulturánkat is, ne kérdezd, / olvasás nélkül rendül-é. / átöltözik. Ilyen az élet. / Talkshow, kínai gyorsbüfé*” (Korcula).

Csűrös Miklós

* * *

Egyedülálló kötetel örvendeztette meg a Magyar Könyvtárosok Egyesülete az irodalomkedvelőket, amikor könyvtáros kollégáink különféle műfajú szépírásaiból jelentetett meg válogatást. A Mezey László Miklós szerkesztésével megformált antológia huszonhat szerzőtől tartalmaz prózát és verset, méghozzá a Magyar

Könyvtárosok Egyesülete 2005-ben meghirdetett irodalmi pályázatára beérkezett művek legjobbjait felsorakoztatva.

Amint azt Bakos Klára, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete elnöke bevezetőjében is kiemeli, különleges kötet ez a mostani. A szervezet ugyanis fennállása óta első alkalommal jelentetett meg irodalmi antológiát.

Az ízléses fekete-fehér borítójú kötet annak ékes bizonyítéka, hogy a könyvtárosok nemcsak maguk is olvasó és a könyvekkel bánni tudó, azokkal hivatásból foglalatostkodó emberek, hanem sokszor maguk is érzéseiket, gondolataikat papírra vető, azokat másokkal is megosztani kívánó alkotó emberek. Kiforrott hangú szerzők, akikkel most találkozhatunk, többségük jó néhány éve publikál már, több-kötetes író, költő is akad köztük. Szerzői betűrendben sorakoznak itt a rövidebb-hosszabb írások, még hozzá oly módon, hogy a művek előtt néhány sorban vannak az alkotók magukról, mintegy rövidke önéletrajzot adva, amelyben nyomtatásban megjelent munkáik felsorolását is megtaláljuk.

Hiányérzetet csupán az okozhat, hogy a szakma ifjabb nemzedékeinek tagjai nem képviseltetik magukat a kötetben, talán mert nem is pályáztak vagy könyvnyűnek találtattak a szigorú mércén...

Nem könnyű ilyen sok jó tollú szerző közül lelkiismeret-furdalás nélkül néhányat kiemelni, de a szubjektivitástól vezérelve, a teljesség igénye nélkül kedvcsinálónak mégis meg kell tenni, bizonyítandó a kötet műfaji, tematikai, hangulati sokszínűségét. Ugyanis ha egyetlen jelzővel kellene jellemezni ezt a könyvet, akkor a „sokszínű” lenne a legtalálhatóbb kifejezés. Ennyi szerző esetében ez természetesen nem is meglepő. Műfajában, témaválasztásában, gondolati mélységében, stílusában, hangjában, hangulatában egyaránt ez jellemzi a válogatást, amely a filozofikus eszmefuttatástól a szerelmes versen, az önéletrajzi ihletésű novellán és a varázslatos mesén át a könnyű kikapcsolódást ígérő bűnügyi történetig igen csak széles skálán mozgó anyagot tartalmaz, ugyanakkor természetesen visszatérő motívumok is jellemzik.

A lírát adja a kötetben Debreczeny György, Dusa Lajos, Fábíán Zita, Gacsályi József, Handó Péterné Galajda Judit, Kabai Gábor, Kőszegfalvi Ferenc, Kürti Kovács Sándor, Mezey András, Rékasy Ildikó, Somkuti Gabriella, Székely Sándor, Tatár Sándor, Várkonyi Veronika és Villányi Rózsa. A költemények tematikailag, formailag, hangulatilag egyaránt változatos képet mutatnak. A mitológiától az unalom lelkiállapotán át a szerelemig és az érzékiségig számos téma megihlette a költőket. Ám meg kell említeni a játékosságot is, hiszen a válogatásnak van egy játékos-könnyed, humort is megcsillantó verselő vonulata is, Dusa Lajos finoman pajzán, a vízi népség világát megidéző hangulatos versétől Székely Sándor bolondozós gyermekversén át Kürti Kovács Sándor vidám, pergő ritmusú állatverseiig vagy éppen Mezey András *Cicmogijáig*, amely utóbbiban a macska minden bája, kelleme és öntörvényűsége testet ölt. Fábíán Zita verse keletkezési körülményei szempontjából is érdekes, hiszen a kaposvári megyei könyvtárban hagyománnyá vált költői verseny – amikor is találomra választott szavakkal kell az arra vállalkozóknak verset írni – egyik terméke az itt megjelent költemény.

A prózai műnemet képviseli a kötetben Gutai István, Isztray Botond, Jurcza Tünde, Koncz Károly, Márton Gyöngyvér, Mogyorósi Erika, H. Molnár Katalin, Reisz László, Varga Róbert, Várady Eszter és Vörös Klára rövidebb-hosszabb novelláival, meséivel.

Számos önéletrajzi ihletésű írást találunk a válogatásban. Varga Róbert gyermekkorát idézi fel, annak meghatározó alakjait, képeit, mondatait, mindazt, ami végigkísérte életét, megrajzolva ezeknek a meghatározó éveknek az egész későbbi életére kiható megtartó erejét. Hiszen – mint írja – évei számának növekedtével egyre többet időz a múltban, legfőképpen az ilyen távolságból már felhőtlennek tűnő gyermekkorban. Olvasmányos, hangulatos leírása nyomán magunk is részesevé válhatunk annak a falusi életnek, amelynek természetközelségére, tartalmas emberi kapcsolataira a mai nagyvárosok rohanó életet élő lakói időnként sóvárogva gondolnak. Kerek történetben jutunk el születésétől egészen addig, amikor immár meglelt emberként visszatérve szülőfalujába, az egykori tanítói házból, ahol világra jött, a kultúra házát avatják fel. Sorai nyomán kétségünk sem lehet, hogy ezek az évek komoly, egész életre szóló útravalóval ajándékozták meg.

Az álmok, vágyak témája vissza-visszatér a kötetben. Ez utóbbira remek példa Koncz Károly költői szépségű, érzékenyen megrajzolt, megható története egy kisleány leghőbb vágyáról. Czinka Annának már a születése sem ígért sok jót, hiszen egy ideig még az is kétséges volt, vajon életben marad-e a félig árva, cigány kislány. A csöndes, félszeg gyermek makacsul ragaszkodott az élethez, bár azt egészen máshogyan élte, érzekelte, mint a többiek, mintha finom kis lénye nem is e világra termelt volna. Különleges fogékonysága a muzsikára mindig hallatta vele az erdő, a fák, az állatok sokféle zenéjét. Egy napon aztán meghallotta, ahogyan a tiszteletes asszony hárfán játszik. Ezután már csupán egyetlen dolog érdekelt, újra hallani a hárfafjátékokat, vagy legalábbis újra látni a varázslatos hangszert, dacolva az időjárás viszontagságaival akár élete árán is.

Márton Gyöngyvér novellájának szereplői is dacolni próbálnak az elemekkel. Igen találó elnevezésű, *Hóbetnyárok* című története erőteljesen mutatja be az ember kiszolgáltatottságát a természeti erőkkal szemben. A győzedelmes telet, a mindent beborító havazást teljes szépségében ábrázolja, ugyanakkor annak félelmetes erejét is megmutatja érzékletes képeiben, hogy aztán eljusson oda, ahol talán az embernek már nem is a természet a legnagyobb ellensége, hanem a másik ember.

Vörös Klára novellája a háború kíméletlenségéről, a hatalomátvitel hideg racionalitásáról, egykori barátokból lett ellenfelekről, régi ellenségekből vált barátokról szól, az állatvilágból vett példa, egy hangyabolynak a természet törvényszerűségei által meghatározott életének analógiáját felhasználva. A harc, a hatalmon lévők bukásának és a győztesek könyörtelen bevonulásának higgadt tárgyyszerűségét, a kegyetlen események mérnöki precizitását mintegy körbeágyazza a természeti képek költőisége.

A háború emberi lelkekben hagyott nyoma, az emberi kiszolgáltatottság motívuma is több helyütt felbukkan. Gutai István *A gombos harmonika* című írásában családja és a fent említett hangszer közös történetébe belesűrűsödik a XX. századi magyar történelem megannyi tragikuma.

Ugyanakkor a könnyű műfaj, a színvonalas szórakoztatás darabjai is helyet kaptak a kötetben. Várady Eszter tollából amerikai környezetben játszódó, izgalmas fordulatokban bővelkedő krimik kerülnek ki évek óta. Amint azt önéletrajzában vallja, „szeretem ezt a műfajt, és próbálok olyat írni, amelyet magam is szívesen olvasnék”. Ezúttal két bűnügyi novellája szerepel ebben az összeállításban. Az *özvegy kandallója* című történet főszereplője Mrs. Theobald, magányosan élő, hetven felé közeledő hölgy, akinek az életében, bizony, nem sok izgalmas történik. Egé-

szen addig, amikor egy baljós hangulatú, szeles, esős éjjel hívatlan vendége nem érkezik. Az asszonyban többször is felmerül a gyanú, hogy a váratlanul betoppanó idegen nem mond igazat, ám rendre elhessegeti ezeket a gondolatokat, és igazából élvezi, hogy egyhangú napjait végre váratlan esemény pezsdíti fel. Az író részletes, érzéketes leírásaival remekül teremt hangulatot, szinte látjuk magunk előtt a kandallóban ropogó tűz lángjait, azét a kandallóét, amelynek aztán döntő szerep jut a novellában, és érezzük is a melegét, miközben mégis borzongunk. Természetesen meghökkentő fordulattal zárul a jó stílusban megírt, fanyar humort is felszillantó történet. *Charlie* című, másik írásának a főhőse is akaratlanul sodródik bele egy különleges bűnügybe. Charlie Mendez jó útra tért autótolvaj. Legalábbis megpróbál beilleszkedni a társadalom tisztas tagjai sorába. Ám nem hagyják. Fondorlatos módon belerángatják egy szó szerint véres ügybe, és már-már reménytelennek tűnik, hogy fény derüljön ártatlanságára. Talán csak egy pirost-i megfigyelőképességgel és éles logikával rendelkező rendőrfelügyelő segíthetne rajta, utolsó reménye már csak benne lehet... A hangulatukban a bűnügyi történetek nemes hagyományait idéző, izgalmas novellák közösek abban, hogy mindkettőben meglehetősen egyhangú életet élő, átlagemberek válnak akaratlanul különleges események főszereplőivé. Meghökkentő fordulatok és hangulatos leírások teszik teljessé ezeket a figyelmet folyamatosan fenntartó, feszes ritmusú, kerek történeteket.

Amellett, hogy teret ad a tehetséges kollégáknak a nyilvánosság előtti megmutatkozásra, a válogatás különlegességét éppen az adja, hogy így együtt, egy csokorba gyűjtve, mintegy esszenciaként mutatja meg szakmánk irodalmi tehetségét. Sokakat talán névről ismerünk, szakmai kapcsolatba is kerültünk már velük, de jó néhányan talán nem is sejtjük, hogy az önkifejezésnek illetően módját gyakorolják; teljesebbé, sokkal személyesebbé válik így most a róluk bennünk élő kép. Téli idején, a kötetet lapozgatva a kellemes meleg szobában üldögélve, illatos, forró teát szűr-csölgetve jóleshet kollégáinkat ezúttal teljesen más oldalukról megismerni.

Bakos Klára bevezető szavait idézve „*büszkék vagyunk alkotó könyvtárosainkra, műveikre... írói tevékenységük folytatását, kiteljesedését kívánjuk nekik*”.

Tóth Andrea

(Madártávlat. Könyvtárosok irodalmi antológiája. Szerk. Mezey László Miklós. Budapest-Gödöllő, 2008. Magyar Könyvtárosok Egyesülete, 126 p.)